

Dr. Barabás A. Tünde PhD. egyetemi docens, intézetvezető
Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar
Bűnügyi Tudományok Intézete

A migráció kriminológiai aspektusai

1. Bevezetés

Napjaink egyik legaktuálisabb és legvitatottabb kérdése is egyben Európában a migráció, és az azzal járó, elsősorban az érintett államok helyi lakosságát sújtó nehézségek, különösen a nyugodt, bűnözéstől mentes élethez való jog érvényesülésének szempontjából. A migráció kriminológiai következményei több oldalról közelelithetők meg. Az egyik fő szempont a bevándorlási hullám okozta feltételezett bűnözésnövekedés illetőleg a bevándorlók valamint a helyi lakosok áldozattá válásának vizsgálata az érintett országban. A másik megközelítés a migráció által keltett bűnözéstől való félelem növekedése a lakosság körében, amely alkalmasint független a ténylegesen bekövetkező bűnesetek számától, illetve nagyságától. Annak tükrében, hogy ezek a kérdések elsősorban a 2015-ben bekövetkezett irreguláris migrációs hullám következtében váltak hangsúlyossá, e tanulmányban főként az illegális bevándorlás kriminológiai vonatkozásaival foglalkozom.¹

2. Félelem a lakosság körében

Minden érintett országban jellemző a migrációval érintett lakosság növekvő félelme a bevándorlás okozta bűnözéstől, a terrorizmus terjedésétől, de egyébként is romlik a biztonságérzet, ami megmutatkozik olyan más területeken, mint a munka-lehetőségek csökkenésének és/vagy a saját szociális helyzetük romlásától való szorongás, az ismeretlenek hordozta betegségek terjedésétől, vagy akár az iszlamizmustól való félelem általában, ami szintén fokozza az általános bizonytalanságérzetet.² Ezek a félelmek és szorongások, amelyek azután idegenellenességben nyilvánulnak meg a legjellemzőbben, sokszor bizonytalan forrásokból, média- és bulvármédia hírekből, vagy közösségimédia-megosztásokból származnak, közvetlenül megtapasztalt eredetük rendszerint nincsen. Ennek következtében európai

¹ Mindemellett fontos megjegyezni, hogy mind a félelem, mind a kriminalitási percepciók elérik a reguláris migránsokat, menekülteket is.

² Tanulmányomban szándékosan nem foglalkozom a terrorizmus kérdésével, mivel az nem köthető egyenesen a bevándorlási hullám okozta bűnözéshez, sokkal inkább azokhoz a történelmi és társadalmi folyamatokhoz, amelyekből a migráció és terrorizmus jelensége egyaránt származik. Ennek ellenére e két fogalom a közbeszédben elválaszthatatlanul összemósódik, és együttesen okai a félelem növekedésének.

és hazai kutatások igazolják, hogy erősödik a migránsokkal szembeni előítéletesség, idegenellenesség, vagy idegengyűlölet.³

Magyarországon, mint a migráció által érintett országban, hasonló tendenciák figyelhetők meg a lakosság körében. Ezt nyilvánvalóan az elmúlt évben hazánkba érkező menedékkérők, illetve az illegális migránsok tömeges és ellenőrizhetetlennek tűnő beáramlása váltotta ki. Az így keletkező félelem – amelynek megindítója egy konkrét folyamat – azután könnyen kiterjed az országban legálisan élő – elsősorban afrikai és ázsiai, főként muszlim származású – bevándorlóakra is. A bevándorlás okozta problémáktól való szorongás tehát, amelyet alapvetően az illegális migráció váltott ki, napjainkra mind általánosabbá válik.

A hírekben és megosztásokban rendszerint a befogadó közösségek polgárainak áldozattá válásáról esik szó, miközben a migránsok, bevándorlók egyértelműen negatív színben tűnnek fel, ők a „sötét oldal”, vagyis a bűnözők.⁴ Olasz kutatók szerint a migrációt a média többnyire problémának tünteti fel és valamilyen problematikus esemény kapcsán használja jellemzőként (például rablást követnek el, határsértők stb.). A kutatás szerint a legtöbbet használt nyelvtani fordulat a „Mí” és az „Ők”.⁵

Hazánkban sincs ez másképpen. Híreinkre – a szerencsére ritkán előforduló hazai, súlyosként értékelhető esetek hiányában – jellemző, hogy rendszeresen más országokban bekövetkezett riasztó esetekről számolnak be (pl. „Meztelenre vetkőztetett és megerőszakolt egy lányt három migráns az Eiffel-toronymnál”).⁶ Ezek a nagy publicitást kapó, bár távol történt ügyek mégis olyan félelmet képesek generálni, amely az állampolgárok egy részében akár indokolatlan agressziót, akár gyűlölet-bűncselekmények elkövetését idézheti elő.

Tipikusan az így felgyülemlett félelmek vezetnek ahhoz, hogy a lakosság az elmúlt év közvélemény-kutatási eredményei szerint, politikai meggyőződésétől függetlenül, nagyobb részben nem elégedett a hazai bevándorlási törvényekkel, és azokat szigorítaná.⁷ Egy idén augusztusban, 1000 fő megkérdezésével készített repre-

³ Görbe Attiláné Zán Krisztina: Az idegenellenesség, mint a migráció egyik társadalmi kihívása. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): Migráció és rendészet. Magyar Rendészettudományi Társaság. Budapest, 2015. 40. o.

⁴ Spanyol kutatások szerint például a média eltorzítja, felnagyítja a migránsok által elkövetett bűncselekményeket. Lásd Edoardo Bazzaco: La inmigración en España en los discursos de media y política. In: Salvatore Palidda (dir.): Criminalization and Victimization of Migrants in Europe. http://aa.ecn.cz/img_upload/224c0704b7b7746e8a07df9a8b20c098/eu_criminalisation_of_migrants_in_europe_report.pdf (Letöltés ideje: 2016.09.01.)

⁵ Marcello Maneri: Media and the war on immigration. In: Palidda (dir.): i. m. (Letöltés ideje: 2016.09.01.)

⁶ <http://www.origo.hu/nagyvilag/20160918-harom-migrans-eroszakolt-az-eiffel-toronymal-parizsban-megkotozott-meztelenre-vetkoztetett-lany.html> (Letöltés ideje: 2016.09.01.), de ugyanez a hír továbbá 18 hírportálon volt olvasható ugyanekkor.

⁷ Tárki, http://hvg.hu/itthon/20160809_Kvotanepszavazas_a_Tarki_is_a_nemek_egyertel_mu_folenyet_mutatja (Letöltés ideje: 2016.09.01.)

zentatív közvélemény-kutatás – a menekültekkel kapcsolatos attitűdöket kutatva – megállapította, hogy minden tíz megkérdezettből nyolcan úgy gondolják, hogy túl sok menekült érkezik Európába, jobb lenne, ha nem telepednének le, mert ahol megjelennek, ott problémákat okoznak, és akár veszélyesek is lehetnek. Az egy évvel ezelőtti eredményekhez képest érdemben növekedtek a menekültekkel szembeni ellenérzések. A megkérdezettek többsége nem gondolja úgy, hogy a menekülteket emberségesebben kellene kezelni, és kétharmaduk szerint nem kötelességünk segíteni rajtuk. A megkérdezettek szintén kétharmada számít menekültellenesnek, és minden ötödik szolidárisnak velük.⁸

Miközben számos félelemnek van – vagy lehet – valós alapja, a valóságban a leegyszerűsített változatnál sokkal árnyaltabb a kép, és nem tehetők sommás megállapítások egyik érintett közösség – bevándorlók/állampolgárok – kapcsán sem. „A kiszolgáltatott helyzetbe kerülő migránsok éppúgy lehetnek áldozatok, mint bűnelkövetők.”⁹ Emellett többségükben nyilvánvalóan egyszerűen elszenvedői az életüket befolyásoló súlyos eseményeknek, éppen úgy, mint a helyi lakosok.

Tény, hogy hazánkban a migráció mind a mai napig nem tapasztalt mértékű növekedése magával hozta egyes korábbi bűnözési formák számának megugrását, mint például az embercsempészet, és a szervezett bűnözés egyes formái, amelyek éppen a szegénységre és kiszolgáltatottságra alapoznak. Új büntetőkódexünkben¹⁰ emellett megjelentek új, korábban nem a büntetőjog hatókörében szabályozott tényállások is, mint a határzár rongálása, vagy a határzárrel kapcsolatos építési munka akadályozása, amelyek szintén – és nyilvánvalóan – az illegális migrációhoz köthetők, ezáltal növelve a migráns bűnelkövetők számát.¹¹

A migráció azonban nem csak a bűnelkövetők, illetve a bűncselekmények számának növekedésében mutatkozik meg. Hasonlóan jelentős probléma külföldi kutatások szerint a migránsok körében az áldozattá válás is. Bár a helyi lakosság érzi elsősorban fenyegetettnek magát, a brit Migration Advisory Committee (MAC) megbízása alapján készült 2011-es kutatás szerint, miközben a migránsoknak alapvetően nincs nagy jelentőségük a bűnözés alakulásában, aközben az áldozattá válnak kitettség jelentős a bevándorlók között.¹² Mindezek fényében érdemes megvizsgálni azt, vajon mit mutatnak a hazai statisztikák.

⁸ http://www.publicus.hu/blog/kvotanepszavazas_novekvo_idegenellenesseg_valtoztalan_reszveteli_szand/?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_migracio_201609 (Letöltés ideje: 2016.09.01.)

⁹ Ritecz György: A migráció és a bűnözés. In: Sárk Eszter (szerk.): Kriminológiai Közlemények 60. Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2002. 125-148. o.

¹⁰ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.), 352/A–C. §-ai (beiktatta: 2015. évi CXL. törvény 31. §. Hatályos: 2015. IX. 15-től.)

¹¹ Hautzinger Zoltán: Az irreguláris migráció büntetőjogi aspektusai. In: Hautzinger (szerk.): i. m. 49–69. o., valamint Hautzinger Zoltán: Idegen a büntetőjogban. AndAnn Kiadó. Pécs, 2016. 55–65. o.

¹² Brian Bell – Stephen Machin: The Impact of Migration on Crime and Victimization. A report for the Migration Advisory Committee, December 2011. Centre for Economic Performance, LSE, 2011.

2. Kriminalitás a számok alapján

A kriminalitás mérése szempontjából elsősorban a bevándorlók által elkövetett bűncselekmények alakulását érdemes megvizsgálni. Hautzinger Zoltán a 2003 és 2015 közötti statisztikai adatok elemzése alapján megállapítja, hogy a külföldi bűnelkövetők aránya nem változott jelentősen az irreguláris migráció erősödésével (jellemzően 5000 fő körüli átlagos regisztrált).¹³ A legtöbb elkövető ebben az időszakban továbbra is Romániából, illetve Szerbiából érkezik (átlag 1500 fő, vagyis az összes elkövető 30%-a), míg a sokak által veszélyesebbnek tartott pakisztáni, szíriai, algériai elkövetők összességében is nagyságrendekkel kevesebben vannak (átlag 145 fő, azaz kb. 3%.) Természetesen hozzá kell tenni ehhez azt a tényt is, hogy a statisztikai adatok sok esetben nem tükrözik vissza a valóságot. Ennek oka részben az adatszolgáltatók pontatlansága, a rossz vagy hiányos adatrögzítés, valamint az, hogy az adatbázisok esetlegesen a korábbi évekre vonatkozó adatokat is tartalmaznak. Emellett a 2015-ös év második felében bekövetkező migrációs „hullám” következtében alakuló kriminalitás elképzelhető, hogy csak 2016-ban került felderítésre. A statisztika nem tartalmaz olyan elkövetőkre vonatkozó adatokat sem, ahol ismeretlen marad az elkövető személye (és ez nem kevés, hiszen pl. 2015-ben 280 113¹⁴ regisztrált bűncselekmény mellett összesen 109 787¹⁵ elkövető személye vált ismertté. Emellett természetesen nem tartalmazza a nyilvántartás a ki nem derülő, vagyis latenciában maradt eseteket sem.

Ha általánosságban nem a külföldi bűnelkövetők számának alakulását vizsgáljuk, hanem a jogellenesen az országban (illetve az új Btk. szerint) jogellenesen ott tartózkodó (ami már nem kizárólag az ország területére vonatkozó kategória), illetve menekült státuszt kérő, vagy menekült státuszú, menedékesként nyilvántartott bűnelkövetők létszámának alakulását tekintjük, még bizonytalanabb képet kapunk. Itt kell megjegyezni azt is, hogy miként a külföldi elkövetők sem feltétlenül illegális migránsok, úgy az ilyen cím alatt regisztrált elkövetők is lehetnek más okból jogellenesen az országban, vagy az adott helyen tartózkodó személyek.¹⁶

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/257233/lse-consulting.pdf (Letöltés ideje: 2016.09.01.)

¹³ Hautzinger: Idegen a büntetőjogban: i. m. 84. o.

¹⁴ http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_zji003.html (Letöltés ideje: 2016.09.01.)

¹⁵ ENYÜBS

¹⁶ A fenti kategóriák nem fedik egyértelműen a korábbiakban menekültként, vagy illegális bevándorlóként definiált populációt, illetve a rögzítés során problémát okozhat a megfelelő kategória kiválasztása is. A helyzet megoldása érdekében a Legfőbb Ügyészség 2015-ben kezdeményezte a „Magyarországon tartózkodás jogcíme” változó létrehozását, mely a jövőben kétséget kizáróan azonosíthatja a menekült, vagy illegális bevándorló sértetteket és elkövetőket.

Regisztrált bűnelkövetők száma				
2011	2012	2013	2014	2015
845	1360	590	254	1106

1. számú táblázat: Az elkövető a bűncselekmény helyén tartózkodás jellege szerint: jogellenesen az országban/ott tartózkodik, menekült státuszt kérő, menekült státuszú, menedékes 2011–2015¹⁷

A számok azt mutatják, hogy az ekként regisztrált elkövetők létszáma az elmúlt öt évben meglehetősen változatosan alakult. Ez részben adódhat a regisztráló személyének bizonytalanságából is. Míg 2011-ben a legjellemzőbb bűncselekmény a beutazási és tartózkodási tilalom megsértése (477 eset), valamint a közokirat-hamisítás (202 eset) volt, addig 2015-ben a határzár tiltott átlépése (887 eset), valamint szintén a közokirat-hamisítás (107 eset) volt a legjellemzőbb bűncselekmény. Érdekes ugyanakkor, hogy míg 2011-ben még 41 embercsempészés bűncselekményt regisztráltak a hatóságok, addig 2015-re az esetek száma 20-ra csökkent. Míg az elkövetők nagyobb része 2011-ben ukrán (155), illetőleg szerb (118), valamint kisebb arányban, de még jellemzően afgán (91) és koszovói (80) származású volt, addig 2015-re ez némileg változott: szír (277), afgán (208), iraki (174), koszovói (144), volt a legjellemzőbb elkövető-származás. Ezt a változást részben az a szabályozásbeli változás okozhatta, amely a határzár tiltott átlépését bűncselekménnyé minősítette.

Az elkövetők mellett hasonlóan fontos kérdés a külföldi állampolgárok sértetté válásának vizsgálata hazánkban. Ezt mutatja a 2. számú táblázat.

	2011		2012		2013		2014		2015	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
magyar állampolgár	443 738	98,31	463 883	98,23	370 518	98,06	323 412	98,13	274 060	97,87
külföldi állampolgár	7 623	1,69	8 351	1,77	7 294	1,93	6 149	1,87	6 046	2,16
hontalan	10	0	2	0	4	0	14	0	6	0
állampolgársága ismeretlen	–	0	–	0	13	0	–	0	1	0
összesen	451 371	–	472 236	–	377 829	–	329 575	–	280 113	–

2. számú táblázat: Regisztrált sértettek állampolgársága és arányuk 2011–2015

Mint látható, a külföldi regisztrált sértettek aránya az össz-sértetti számhoz képest meglehetősen alacsony hazánkban. A külföldi sértettek számának alakulásával

¹⁷ Forrás: ENYÜBS

szemben – ahol a statisztikában a legjellemzőbb a német és a román származású sértett, aki rendszerint turistaként vagy munkavállalóként tartózkodik Magyarországon, azaz jellemzően nem migráns – érdemesebb szintén a jogellenesen az országban/ott tartózkodik, menekült státuszt kérő, menekült státuszú, menedékes sértettek adatait vizsgálni, az elkövetőknél tett észrevétel tekintetbevételével. Ez az ENYÜBS adatai szerint 2011 és 2015 között az alábbiak szerint alakult:

Regisztrált bűnelkövetők száma				
2011	2012	2013	2014	2015
139	211	265	134	101

3. számú táblázat: A sértett a bűncselekmény helyén tartózkodás jellege szerint: jogellenesen az országban/ott tartózkodik, menekült státuszt kérő, menekült státuszú, menedékes 2011–2015¹⁸

Az elszennvedett esetek többsége *embercsempészet* volt: 2011-ben 98 eset (70%), 2012-ben 178 eset (84,4%), 2013-ban 192 (73%), 2014-ben 22-re (16%) csökkent – ami már meglepően alacsony szám –, míg 2015-re szinte teljesen eltűnt a statisztikából, és összesen 10 cselekmény elszennvedése került feltüntetésre (az is a régi Btk. alapján bírált ügyek között). Hozzá kell tenni ugyanakkor, hogy a csempészett személyek bár a Btk. szerint semmiképpen sem tekintendők sértetteknek, ám az adatrögzítői gyakorlat az ilyen esetek során felderített személyeket mégis a sértettek között jelölte, míg a csempész személye került felvitelre elkövetőként. Itt nyilvánvalóan olyan szemléletmódbeli változás következett be, amely miatt ezek az adatok nem használhatóak fel. Annál is inkább így van ez, hiszen a csempészett személyek számának alakulása nyilvánvalóan nem megy szembe a migrációs hullámmal, vagyis ahogyan nő a migrációs terheltség, úgy nem csökken a sértetté válás, amennyiben a csempészett személyeket a korábbiak szerint sértettnek tekintjük.

A változás egyértelműen az utolsó két év szabályozási változásaihoz köthető, mert az ENYÜBS-ben már csak a régi Btk. szerinti embercsempészet-ügyek sértetteinek számát találhatjuk a nyilvántartásban. Ezt a tényt erősíti meg, hogy az új Btk. szerinti eseteket tartalmazó adatbázisokban 2014-ben 333; 2015-ben pedig 640 regisztrált embercsempészet-ügy került feltüntetésre, vagyis a bűncselekmények száma korántsem csökkent.

Mivel tehát ezek a statisztikai mutatók – amelyek egyébként sem lennének tökéletesen alkalmasak a sértetté válás teljes megmutatására, ám kiindulópontként használhatóak – jelen esetben nem alkalmasak még elindulásra sem, érdemes megvizsgálni, vajon milyen egyéb módszerekkel mérhető a migrációs folyamat során hazánkban lakó/tartózkodó bevándorlók sértetté válásának alakulása, erre a nemzetközi kutatások milyen eszközöket alkalmaznak, és milyen eredményeket mutatnak.

¹⁸ Uo.

A kriminalitás szempontjából közelítve a migrációt, azt láthatjuk, a bevándorlók nemcsak a bűnelkövetés oldaláról vizsgálandók, hanem az áldozattá válás oldaláról is.

3. Bűnözés – áldozattá válás a kutatások szerint

A migráció részesei, vagyis a bevándorlók között tehát, miközben nyilvánvalóan találhatóak bűnözők is, részben mint embercsempészek, az utazás szervezői, részben pedig akár terrorista csoportok tagjai is, sőt valószínűleg a menekültcsoportokban is találhatóak egyéb, például vagyoni elleni bűncselekmények elkövetői is (miként a helyi lakosság tagjai között), sajnálatosan nagy arányú lehet az áldozattá válás is, hiszen itt olyan személyekről van szó, akik idegen országokban, általunk ismeretlen helyek és körülmények között, elszakadva a hazájuktól menekülnek, kiszolgáltatva idegenek jó és rossz szándékának egyaránt.

Póczik Szilveszter¹⁹ a migráció közbiztonsági kockázatait elemezve az alábbi problémákat azonosítja. Kulturális konfliktusok; esélypótló bűncselekmények, amelyek a kisebbségi csoportok tagjai követnek el, rendszerint második generációs bevándorlók: illegális migrációs hálózatok, szervezett bűnözés, embercsempészet és emberkereskedelem; és a kapcsolódó bűncselekmények, mint például okirathamisítás, végül új, kultúraspecifikus bűnözési formák, ahol a szerveződés alapja az etnikai hovatartozás. Áldozati oldalon interetnikai és intraetnikai szétválasztást alkalmaz, azzal, hogy a szervezett cselekmények körében rendszerint az áldozati oldal is a bűnözők etnikumából kerül ki. A Bognár–Domokos szerzőpáros²⁰ szerint a migráció és a bűnözés közti kapcsolódás több területen érhető tetten:

- a menekültek embercsempészek áldozatává válnak;
- egyes menekült, bevándorló csoportok magasabb bűnözési mutatókkal rendelkeznek, mint a befogadó országok lakói;
- harmadik terület, amikor a menekültek a befogadó országban rasszista támadás elszennvedői.

Ehhez a csoportosításhoz, amely logikusan választja szét az áldozattá válás különböző típusait, hozzátehető még a helyi hatóságok által történő diszkrimináció, az embertelen bánásmód, valamint a bevándorlók saját, illetve más nemzetiségű/vallású migráncsoportok tevékenysége által történő sértetté válás.

¹⁹ Póczik Szilveszter: A bűnözés és a kisebbségek. In: Gönczöl Katalin – Kerezi Klára – Korinek László – Lévay Miklós: Kriminológia, szakkriminológia. Complex Kiadó. Budapest, 2006. 587–588. o.

²⁰ Bodnár Alexandra – Domokos Andrea: Régi-új kihívások, szegénység, migráció, bűnözés. Pro Futuro, 2015/2. 96–107. o.
Elérhető: http://profuturo.lib.unideb.hu/file/4/5698bbe3cd7b6/szerzo/Pro_Futuro_2015_2.96-107.pdf (Letöltés ideje: 2016.09.01.)

Az ENSZ UNODC 2015-ös tanulmánya²¹ szerint, amely a bevándorlók elleni erőszakos cselekmények megelőzésének lehetőségét a tranzitországokban, a befogadó központokban elkövetett bűncselekményekre koncentrálnak vizsgálja, számos olyan eset fordul elő, ahol a bevándorlók erőszak áldozatává válnak. Amellett, hogy az embercsempészek sokszor maradék javaiktól fosztják meg a menekülteket, előfordulhatnak lopások, akár csoportokon belül, a migránsokat fenyegető legjellemzőbb veszély az erőszakos cselekményeknek való kitettség. Az erőszak az alábbi módokon mutatkozhat meg a tanulmány szerint:

- már az utazás során az embercsempészek, majd a határoknál a rendőrök és rendfenntartók által;
- kizsákmányolás, zsarolás és munkával kapcsolatos visszaélések, például szexuális kiszolgáltatottság, rabszolgamunka;
- rasszizmus, intolerancia, xenofóbia, diszkrimináció által motivált bűncselekmények elszenvedői az adott országban;
- migráncsoportokon belül és migráncsoportok között: a származási országból származó ellentétek fokozódnak, illetve különböző hagyományokból eredő bűncselekmények, becsületgyilkosság, szüzesség tesztelése, nők embertelen módon és akaratok ellenére meddővé tétele;
- az igazságszolgáltatáson belül elkövetett diszkrimináció:
 - o diszkriminatív döntéshozatal,
 - o hosszabb, súlyosabb büntetések,
 - o szegregáció az őrizetben,
 - o a rendőrök által tartott indokolatlan igazoltatások (racial profiling),
 - o kettős büntetés (büntetés letöltése + hazatoloncolás),
 - o eleve bűnelkövetőknek tekintik az illegális bevándorlókat,
 - o az ügyészek, bírók sem mentesek a xenofób hozzáállástól.²²

Az Európa Tanács friss jelentése, amelyet Andrea Rigoni²³ készített a bizottság felkérésére, azt vizsgálja, vajon melyek a fő okok, amelyek szerepet játszanak abban, hogy a bevándorlók erőszakos bűncselekmények sértettjeivé válnak, például fizikai erőszakot szenvednek el, emberkereskedők hálójába kerülnek, erőszak áldozatává válnak a táborokban, befogadó állomásokon, a munkaerőpiacon, a gyűlöletbűncselekmények során. Kiemelt kérdés volt a vizsgálat során a nők és a bevándor-

ló gyerekek helyzete, akik különösen kitettek az erőszak és visszaélés különböző formáinak, beleértve a nemi erőszakot, főleg a fogvatartási központokban. A vizsgálat kiterjedt az ET országok közül Franciaországra, Németországra, Görögországra, Olaszországra, Oroszországra és Törökországra.

A jelentés szerint a migránsok ellen történt alábbi cselekmények esetszáma növekedett meg:

- fizikai erőszak,
- feketemunka,
- embercsempészet,
- szexuális zaklatás és kényszerítés,
- diszkrimináció,
- gyűlöletbeszéd.²⁴

A jelentés kitér arra, hogy nagyon kevés uniós ország tesz a jelenség ellen, a tömegmédiá és a különböző politikai pártok is inkább migrációellenességükről tesznek tanúbizonyságot. Ez azután intoleranciát és xenofóbiát eredményezhet.

Korábban, már a 90-es években folytak kutatások a bevándorlók áldozattá válásával kapcsolatban. Ezek közül érdekes eredményeket mutat France Laurent Mucchielli és Sophie Nevanen kutatása, amelyet 2008-ban publikáltak.²⁵

Franciaországban az 1980–90-es években kezdődtek városi felkelések a migránsok ellen, elsősorban a muzulmán vallástól való erős félelem és ehhez kapcsolódóan a bűnözéstől való félelem miatt. A kutatók ezért fontosnak tartották, hogy vizsgálják a migrációhoz köthető bűnelkövetést és áldozattá válást. Az már akkor kiderült, hogy nehéz hiteles forráshoz, statisztikához hozzáférni a bevándorlók áldozattá válásával kapcsolatban. A kutatásból kiderült, hogy számos olyan tényező van, amelyek befolyásolják a kutatás hitelességét, a statisztikák pontosságát, hiszen bizonyos bűncselekményeket csak bevándorlók tudnak elkövetni. Így nagyon magas a statisztikákban az olyan jellegű bűncselekmények száma, amik igazából az ott-tartózkodás illegalitásának ténye miatt kerülnek dokumentálásra, például illegális bevándorlás, közokirat-hamisítás. Emellett nyilvánvaló volt a rendőrség túlbuzgó-sága: egyes bűncselekményekhez, hogy teljesítsék az „elvárásokat”, „etnic profiling” módszerrel gyűjtötték az elkövetőket, vagyis kimondottan etnikai jellemzők alapján igazoltattak és intézkedtek. A kutatásból kiderült, hogy kevesebb a hivatalos személyek elleni erőszak vagy a hivatali intézkedéssel szemben való ellenszegülés száma a bevándorlóknál, mint a franciáknál.

A diszkrimináció megmutatkozott a hatósági eljárások során, hiszen ugyanazokért a bűncselekményekért keményebb büntetést kaptak a bevándorlók, mint a fran-

²¹ United Nations Office on Drugs and Crimes (UNODC): Combating violence against migrants (Criminal justice measures to prevent, investigate, prosecute and punish violence against migrants, migrant workers and their families and to protect victims). https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/UNODC_Combating_Violence_against_Migrants.pdf [letöltve: 2016. szeptember 1.]

²² Uo.

²³ Andrea Rigoni: Violence against migrants. Report. Committee on Migration, Refugees and Displaced Persons, Strasbourg, 26 March 2016.

https://www.ecoi.net/file_upload/1226_1464093286_document.pdf (Letöltés ideje: 2016.09.01.)

²⁴ <http://statewatch.org/news/2016/jun/pace-resolution-violence-against-migrants-6-16.pdf> (Letöltés ideje: 2016.09.01.)

²⁵ France Laurent Mucchielli – Sophie Nevanen: Delinquency, victimisation, criminalisation and penal treatment of foreigners. In: Palidda (dir.): i. m.

ciák, sokkal több volt a szabadságvesztés-büntetések száma, és ugyanazokért a bűncselekményekért hosszabb időre ítélték őket. Ritkán kaptak enyhe büntetési tételt, nevelő jellegűeket szinte egyáltalán nem. Ezeket az eredményeket erősítette meg egy görög kutatás, amely megpróbálta összegyűjteni azokat a hiteket/tévhiteteket, amelyek a bevándorlókkal kapcsolatos kriminalitásra próbáltak magyarázatokat találni.²⁶ Az egyik ilyen „mítosz”, amely kialakult a bevándorlókkal kapcsolatosan az, hogy a Görögországban 1990 után megnövekedett bűnözés kifejezetten a migránsok kriminalizálódásának tudható be. A szerző ennek kapcsán kifejti, hogy ebben az időszakban általánosságban nőtt meg a bűnözés, ami a modernizációs és urbanizációs folyamat eredménye. A bevándorlók között a bűnelkövetők rendszerint vagyon elleni, okirat-hamisítási vagy drogbűncselekmény miatt kerültek meggyanúsításra. Az előzetes letartóztatás velük szemben 61%-ban, míg a görögökkel szemben csak 39%-ban, viszonylag komoly vádak esetén kerül fogantatásra. A drogbűncselekmények esetén általában nem profi terjesztőkkel szemben, hanem kisebb mennyiségű marihuána birtoklása miatt indult eljárás. Jellemző letartóztatási ok volt még az illegális bevándorlás ténye, amikor is automatikusan előzetes letartóztatásban maradtak ítélethozatal előtt.

A „mítoszok” másik jelentős csoportja a bevándorlókkal való bánásmódra vonatkozik az igazságszolgáltatásban. A szerző hangsúlyozza, hogy ez a bánásmód korántsem egyenlő a helyiekkel szemben tanúsított eljárási szokásokkal. A rendőrök a bevándorlók körében könnyebben találnak és keresnek bűncselekményt, mint az állampolgárok körében. A bírósági eljárás során a tanulmány megállapítása szerint:

- a legtöbb bevándorló előzetes letartóztatásba kerül, nehezebben tudnak pszichikailag és gyakorlatilag felkészülni a tárgyalásra;
- nem tudnak jól görögül;
- nincsenek tudatában a helyi viselkedési szokásoknak, nehezebben tudnak megfelelően viselkedni a bíróságon;
- a bevándorlás illegalitása eleve előítéletet hordoz, valószínűsítik, hogy más bűncselekményt is elkövetett az illető;
- a jogi tanácsadás gyakran aznap van, mint a tárgyalás, szóval lehetetlen felkészülni a védelemre;
- általában ugyanazokért a bűncselekményekért súlyosabb ítéletet kapnak, mint a helyiek.

Az Egyesült Királyságban a Migration Advisory Committee bevándorlókkal kapcsolatos vizsgálata szintén hasonló eredményeket mutatott. Habár nem jelentős a

kriminalizációjuk, arányait tekintve mégis nagyszámú bevándorló van börtönben, mert

- a személyiségjegyek és a bevándorlói státusz nehezen elhatárolható,
- több súlyosabb bűncselekményt követnek el, ami bebörtönzéssel jár,
- olyan bűncselekményeket követnek el, ami az adott országban a rendőrség kiemelt figyelmét vonja maga után.²⁷

4. Összegzés

Végighaladva a tanulmány egyes pontjain azt láthatjuk, igen nehéz kérdés a migráció kriminogén hatásairól egzakt eredményeket felmutatni. A statisztikai adatok nem csak hazánkban alkalmatlanok konkrét következtetések levonására. Hasonló kritikákat találhatunk a nemzetközi szakirodalomban is. A kutatások a bűnözés és az áldozattá válás körében szintén nehézségekbe ütköznek. Részben oka ennek az, hogy a kisközösségek zártak, nem vagy nehezen derül fény a bűncselekményekre még jogszerű bevándorlás esetén is. Az irreguláris migránsok viktimizációja még nehezebben mérhető, ugyanis illegális státuszuk miatt nem tesznek bejelentést, így nem jelenik meg a különböző jelentésekben és statisztikákban. Ennek nyilvánvaló oka, hogy félnek bejelenteni, tartanak a következményektől és az esetleges kitoloncolástól, valamint a tény, hogy feljelentés esetén nem biztosított a hatékony bűnüldözés és felelősségre vonás.

Így a bűnesetek, különösen az erőszakos cselekmények száma a körükben folyamatosan nő, hiszen az erőszak elkövetői nincsenek veszélyben, tettüknek úgyszemint lesz következménye. Az Európa Tanács fentebb ismertetett jelentése összegzésében különös aggodalmát fejezi ki a bevándorlással érintett nők és kiskorúak kapcsán, akik különösen veszélyeztetettek az erőszak szempontjából.

A már hivatkozott görög tanulmány szerzői javaslatokat is megfogalmaznak a migránsok bűnözésének csökkentése érdekében:

- a legális bevándorlás és munkahelyteremtés elősegítése,
- inkább a tényleges bűncselekményekre, mint az illegális bevándorlói státuszra való koncentráció,
- a rendőrségi gyakorlat önbírálatára és önkritikájára,
- a piti bűnözés helyett a szervezett bűncselekményekre irányuló nagyobb figyelem fordítása,
- valódi és részletes statisztikák készítése és publikálása a bűnözéssel kapcsolatban,
- bevándorlóbefogadó és -elfogadó szociális politika,
- kutatás annak érdekében, hogy miért van ennyi bevándorló a börtönökben, és megoldási javaslatok kidolgozása,
- a rendőri szkillék fejlesztése különféle tréningekkel és technikákkal.²⁸

²⁶ Martin Baldwin-Edwards: Crime And Migrants: Some Myths And Realities. Presentation [In Greek] To The International Police Association. 17th Greek Section Conference, Samos, 4 May, 2001. Mediterranean Migration Observatory (UEHR) – Panteion University (Athens) and The Open University (UK), 2001. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.552.7848&rep=rep1&type=pdf> (Letöltés ideje: 2016.09.01.)

²⁷ Bell – Machin: i. m.

Az Európai Unió a migrációt komplex kérdésnek tekinti, amely nem pusztán jogi eszközökkel kezelendő, hanem nagy hangsúlyt helyez a megelőzésre és az integrációra.²⁹

Az UNODC tanulmányában az alábbiakat javasolja a bevándorlók viktimizációját illetően, a tisztánlátás és a helyzet megfelelő kezelése érdekében:

- Hatékony tudásbázis megalkotása megfelelő adatgyűjtéssel, bizonyítékalapú válaszok a migránsok viktimizációjára.
- A migránsok ellen elkövetett bűncselekmények okainak és gyökereinek azonosítása.
- A migránsok elleni erőszak azonosítása a célországokban és tranzitországokban.
- A büntetés-végrehajtásban történt migránsok elleni erőszak kivizsgálása.
- Áldozat és tanúvédelem.
- A jogalkotási folyamatok megerősítése a migránsok által elszenvedett erőszak elleni harcban.
- Az erőszakot elszenvedett migránsok számára különféle jellegű segítségnyújtás.
- Az igazságszolgáltatás diszkrimináció nélküli elérése.
- Kártalanítás, kompenzáció az erőszakot elszenvedett migránsok számára.
- Az elkövetők ellen büntetés kiszabása, illetve az elkövetők rehabilitációja.³⁰

Finszter Géza 2002-ben írt tanulmányában idézte a 2001. július Marseille-i tanácskozás megállapítását, amely a migrációban határozta meg a közösség közbiztonságát fenyegető egyik legnagyobb veszélyt: „A bevándorlás alapvető oka, az elszegényedés sem csökkent, másfelől viszont a befogadási kapacitás és készség is egyre kisebb lesz. Mindez szükségszerűen növeli azokat a tömegeket, amelyek a kivándorlás illegális útját választják. Az embercsempészet ezért lett a nemzetközi szervezett bűnözés egyik legvirágzóbb üzletága. Tény továbbá, hogy a kiszolgált külföldiek között megeremthető a bűnözői utánpótlás is. Igazi ördögi kör ez. A szigorodó befogadás a bűnözés profitját növeli. A gazdag országok bűnvonzó hatást gyakorolnak, míg a szegény világ bűnkibocsátóként működik. Minthogy pedig a bűnözés alakulásában jelentősége van a kulturális és vallási gyökereknek, bekövetkezhet egy nehezen ellenőrizhető bűnözés exportálása a migráció által.”³¹

Látható tehát, hogy miközben jelenlegi ismereteink mellett szinte lehetetlen állást foglalni a migrációt érintő bűnözés és áldozattá válás kérdésében, ez égetően fontos

²⁸ Baldwin-Edwards: i. m.

²⁹ Rítecz György – Sallai János: A migráció trendjei, okai és kezelésének lehetősége. Hanns Seidel Alapítvány. Budapest, 2015. 43. o.

³⁰ UNODC: i. m.

³¹ Finszter Géza: Jogi válaszok a migráció kérdésében.

http://www.kriminologia.hu/sites/kriminologia.hu/files/finszter_geza.pdf (Letöltés ideje: 2016.09.01.)

lenne. Ebben jelentős szerepet játszhatnának empirikus kutatások, valamint a statisztikai adatrögzítés és -szolgáltatás használhatóvá tétele. Ma az egyetlen mérhető pont a bevándorlást érintően a lakosság félelmének nagysága.

Korinek László szerint a rendészettudomány feladata mindenekelőtt a bevándorlás valóságos hatásainak, veszélyeinek az elemzése és bemutatása. A lakosságban vannak olyan félelmek, illetőleg szorongások is, amelyek teljesen megalapozatlanok. Kellő tudományos kritika hiányában morális pánik alakulhat ki, mint ahogyan számos helyen ez meg is történt.³²

A 2012-ben írt tanulmány megállapításai ma különösen aktuálisak. A félelem azóta is nő, már-már pánik méretét öltve. Ahogyan Finszter írja: érdekes, hogy olyan régiókban, ahol tényleges jelentős külföldről származó populáció él, kisebb az idegenellenesség, mint ott, ahol alig található külföldi.³³ Így a tudomány feladata világos: a valóságos helyzet felderítése a tisztánlátás érdekében, és ennek megfelelő megelőző és támogató intézkedések kidolgozása, mindezt egy biztonságos, félelem nélküli társadalmi együttélés érdekében, amely az emberi jogokat pro és kontra tiszteletben tartja.

³² Korinek László: A tudományos munka helye és szerepe a hatékony szakmai munkában, különös tekintettel a migráció kezelésére. Migráció és társadalom, 2012/1.

<http://migracioestarsadalom.hu/2012/1/tudom%C3%A1nyos-munka-helye-%C3%A9s-szerepe-hat%C3%A9kony-szakmai-munk%C3%A1ban-k%C3%BCl%C3%B6n%C3%B6s-tekintettel-migr%C3%A1ci%C3%B3> (Letöltés ideje: 2016.09.02.)

³³ Finszter Géza: Jogi válaszok a migráció tükrében. Kriminológiai Közlemények 60. Magyar Kriminológiai Társaság. Budapest, 2002. 149-162. o.